

T.B.M.M.
CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Grup Başkanlığı

Tarih : 05 Ağustos 2019
Sayı : 381

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'nda değişiklik yapılmasına ilişkin kanun teklifim ve gerekçesi ilişikte sunulmuştur.

Saygılarımla,

M. Bakan

Murat BAKAN
İzmir Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI		
Tali Komisyon	Adalet	
Esas Komisyon	Genç	
Tarih :	01 Ekim 2019	Esas No: 2/2137

TBMM
KANUNLAR ve KARARLAR BŞK. LIĞI
06 Ağustos 2019
Numara:

TBMM
GELEN EVRAK
06 Ağustos 2019
No: 515832
EBYS'ye AKTARILMIŞTIR

GEREKCE

Hayvanlara yapılan kötü muamele ve cezaların etkisiz kalması nedeniyle, toplum vicdanı bu yasa çıktığı zamandan beri yaralanmaktadır. Mevcut 5199 sayılı yasanın hükümleri etkisiz kalmıştır. Bu çalışma ve kanun teklifi ile onların haklarının güvence altına alınması ve yasanın özellikle Kabahatler Hukuku kapsamından çıkması amaçlanmaktadır.

Yasanın özü savunmasız tüm canlıların doğasından kaynaklanan yaşamsal, bedensel ve özgürlük haklarının korunarak yasal teminat altına alınmasıdır.

Öncelikle hayvanların yaşam hakları yasada kendisini bulmalı, asıl olanın tüm canlıların yaşamdan kaynaklanan doğal hakları olduğu da kabul edilmelidir.

Hayvanların eşya ya da mal olarak kabul edilmediği, tüm uluslararası literatürde ve doktrinde büyük çoğunlukla kabul edilmektedir.

Tüm hayvanların haklarının var olduğunun kabul edilmesi ile kanunu uygulayacak olan merciiler de olaya haklar açısından yaklaşacak ve “hukuken zedelenen bir hakkın korunması” bakış açısı ile kanun yorumlanacaktır.

Unutulmaması gereken husus; burada savunulan hakkın, bir kısım hayvan severlerin hakkının değil, hayvanların hakkı olduğudur. Alman Medeni Kanununun 90. maddesine de eklendiği ve kabul edildiği üzere, “hayvanlar bir eşya ya da mal değildir.”

Hatta bu kanun ile hayvan severlere karşı bile hayvanların haklarının savunulacağı esas kabul edilmelidir.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- Hayvanların etolojik ve ekolojik ihtiyaçlarının var olmadığı bir ortamda, hayvan haklarının olamayacağı açık ve nettir. Bu sebeple, yasa maddesi değiştirilerek kanunun ruhuna uygun olarak amacı genişletilmiştir.

MADDE 2- Kanunun yayınlandığı 24.06.2004 tarihinden bu yana kanunun ilgili maddelerindeki cezai hükümlerin Kabahatler Kanunu cezai hükümleri niteliğinde olması, kanunun hayvanlara karşı işlenen suçlarda caydırıcı niteliğinin olamamasının başlıca sebebidir. Bu nedenle kapsam maddesinde suç ifadesine yer verilmiş ve hayvanların yaşamlarının ana ögesi olan yaşam alanlarına karşı işlenen suçlar da kapsama dahil edilmiştir.

Bu kanunun temel işlevi ve temas etmek istediği husus, hayvanların haklarının olduğu kadar hayvanlara karşı bu haklara uyulmaması, haklarına tecavüz edilmesi, istismar edilmeleri karşısında, cebir ve şiddete maruz kalmaları nedeniyle, yani onlara karşı (artık kabahat değil) suç işlenmesi durumunda, bu kanunun getireceği yaptırımları da belirlemek olmalıdır. Sadece onları korumak için yapılacak eşgüdüm ve denetim yeterli değildir. Bu kanunun asıl amacı, bu yükümlülükleri yerine getirmeyen ve hayvan haklarına tecavüz eden kişilere karşı caydırıcı tedbirler koyabilmek, ciddi yaptırımlar düzenleyebilmek olmalıdır. Kanun içeriğinde Suçtan bahsetmemek ve cezaların sadece idari para cezası olarak kalması nedeniyle hiç de caydırıcı özellik taşıması, kanunun ruhuna aykırı düşer ve kanunun büyük eksikliğidir.

Bir diğer deyişle, bu kanun ve ilgili diğer mevzuat uyarınca, hayvan haklarına ilişkin olarak, gerekli yükümlülüklerini yerine getirmeyenlerin, denetimleri usulüne uygun yapmayanların, işbirliği sağlamayanların, hayvanların haklarına tecavüz eden ya da bu haklarını istismar edenlerin, gerçek ya da tüzel kişi olsun, hayvanlara karşı suç işlemiş olduklarını kabul etmek gerekir. Bu kanun içeriğinden de bellidir. Mevcut durum, kanun tekniği bakımından, bu cümle ile açıklanmaktadır.

Kanunun kapsamını ve amacını açıklayan 2. maddede de; “hayvanlara karşı işlenen suçlar” kısmının belirtilmesi, özellikle gereklidir. Kanun her ne kadar Kabahatler Kanunu hükümlerine tabi olsa da, bu yasa değişikliği teklifi ile öncelikle bu kanunun o kabahatler kapsamından çıkarılıp “Suçlar” kapsamı altında değerlendirilmesi arzu edilmektedir. Toplumdaki genel beklenti de, hayvanlara karşı işlenen fiillerin kabahat değil bilakis suç olarak değerlendirilmesi, ve en azından bu fiili işleyen kişinin sabıkasına bu suçun işlenmesi yönündedir.

Zaten Kanunun mevcut kapsamı da; sadece sınırlama, denetim ve yükümlülükler olmayıp aynı zamanda hayvan haklarına karşı işlenen suçları da içermektedir.

MADDE 3- Güçten düşmüş hayvan, sadece binek ve yük hayvanı olarak algılanmamalıdır. Evde beslenen her çeşit süs hayvanı ya da evcil hayvan da doğanın gereği olarak güçten düşebilir. Kaldı ki bu Kanunun 5. maddesinin son fıkrasına göre, bu hayvanları barındıkları yerlerden tahliye etmek ya da tahliyeye zorlamak suçtur.

Dolayısıyla, yaşlanma ya da sakatlanmanın, doğanın bir gerçeği olduğunu kabul etmek, bunun sadece binek ve yük hayvanları için geçerli olamayacağını aslında tüm hayvanların başına gelebilecek çok doğal bir olgu olduğunu temel prensip olarak kabul etmek gerekir.

Bu nedenle, işbu cümlelerin de eklenmesi, tüm hayvanların yaşam boyu hakları olduğunu da kabul etmekle eş değerdir. Kanunun yapılma tekniğinin de kendi içindeki diğer maddeler ile uyumlu olması gerekir.

5199 sayılı kanunun tanımlar bölümünde, “Hayvan Bakımevi” tanımlanmamasına rağmen, bu kavramın ileriki madde değişikliklerinde de bu şekliyle geçtiği görülecektir. Bu kanunun uygulama yönetmeliği de barınak yerine hayvan bakımevi kavramı üzerinde durur. Uygulamada hayvan bakımevleri birer sağlık ocağı, veterinerlik ofisi, klinik hatta rehabilitasyon merkezi olarak çalışması gerekirken, bu merkezler, maalesef insanlar tarafından terk edilmiş bir çok sağlıklı kedi ve köpeğin bulunduğu, “hayvan barınağı” adı altında çok kötü şartların mevcut olduğu ve adeta bu hayvanların yaşamaya mahkum edildiği, mekanlar haline dönüşmüştür.

Halbuki, hayvan bakımevine gelen tüm hayvanların tedavilerinin yapıldığı birer küçük hastane olması, asıldır. Barınak olarak algılandığında, hem buraya gelen yardıma ve bakıma muhtaç hayvanlar gerekli faydayı göremeyecek hem de insanlar barınaklara sahipli köpeklerini bırakmak konusunda teşvik edilecektir. Bakımevi müessesinin yardıma muhtaç hayvanlar için uzun yıllar hizmet etmesi gereken yerler olması düşünülürken “barınak” kavramının kesinlikle en kısa zamanda kaldırılması ve pratik hayata bu şekliyle geçirilmemesi asıldır. Barınak kavramı, bu haliyle kaldığı sürece, geçici hayvan severlik hissine kapılan insanlar tarafından da “nasıl olsa Devlet onlara bakar” zihniyetiyle, hayvanların terki teşvik edilecektir.

Çünkü barınaklar, aşırı yoğunluktan ve var olma amacının dışında kullanılmaktan; adeta birer ölüm kampı, hayvanların adeta zorlukla yaşamaya mahkum edildiği, zorla nefes aldıkları, gözlerden ırak birer işkence merkezi haline gelmiştir.

Dolayısıyla, “Hayvan bakımevi” kavramının, kanuna tanım olarak intikali, hayvan haklarının korunduğu merkezler olması açısından zorunludur.

Hayvan bakımevi adı altındaki merkezler sahipsiz ve güçten düşmüş hayvanların yaşamsal ihtiyaçlarının karşılandığı, tıbbi yardım alabildikleri, çevreye uyumsuz bireylerin diğerlerine zarar vermesinin engellenerek rehabilite edildikleri, yapılabiliyorsa sahiplendirildikleri merkezlerdir. Oysa , sağlam hayvanlar dahi bu barınak adı verilen ölüm kamplarında ölüme mahkum edilmektedir. Sonuçta kanunun ruhuna uygun olarak “hayvan bakımevleri” sadece bakıma muhtaç sahipsiz ve güçten düşmüş hayvanların bakımevi olarak biçimlendirilmelidir.

Teknolojinin getirdiği olanaklar sayesinde, hayvanların hem sağlığının korunması hem sahibinin belirlenmesi hem de barınaklarda insanların sahip oldukları hayvanları kaybetmemesi adına ve daha da önemlisi insan ve doğa sağlığı açısından yapılması gereken tıbbi tedavi ve aşılarının zamanında yapılması ve denetlenmesi açısından, tüm hayvanların çok basit bir yöntemle işaretlenmesi, asıldır. Bu pratik olarak tüm hayvanların, gerekli tedaviyi, ne zaman, nasıl aldıkları hususu dışında, hangi hayvanın kimin sorumluluğunda olduğuna dair de çok kuvvetli kanıttır. Böylelikle, ülke genelindeki her tür sahipli hayvan kayıt altına alınmış olacaktır. Ayrıca, bu kişiler annenin veya yavrularının sağlığını tehlikeye atmamak için gerekli anatomik, fizyolojik ve davranış karakteristikleri ile ilgili önlemleri almakla da yükümlü olmalıdır.

Ayrıca, uygulanan işaretleme işlemi hayvana acı vermemelidir. Hayvanlara acı, eziyet ve ıstırap çektirecek her türlü uygulamadan kaçınmak, bu kanunun özünün gereğidir. Bu nedenle, hayvanları kimliklendirerek kayıt altına alırken daha az acı verecek bir yöntem olan microchip yöntemine radikal bir geçiş yapmak gerekir.

Özellikle salgın hastalıklar çıkması halinde ilk müdahalenin yapıldığı ya da güçten düşmüş ve bakıma muhtaç hayvanların tedavilerinin gerçekleştirildiği, özellikle bu kanunun 6. maddesinde belirtilen kısırlaştırmalarının, il hayvanları koruma kurulunun denetiminde yapıldığı veterinerlik hizmet merkezlerinin, olması gerekmektedir. Herhangi bir bulaşıcı hastalık bulunduran ya da bulundurması muhtemel olan diğer hayvanlara ve insanlara bulaştırma tehlikesi bulunduğu süreç içerisinde ihtiyaçlarının karşılandığı ve diğer hayvanlardan ayrı tutulduğu yerlere ihtiyaç bulunmaktadır. Bu yerlerde söz konusu hayvanlar geçici olarak barındırılmalıdır. . Hayvan sağlığının, müşahade merkezleri olmadan ve bilimsel veterinerlik hizmeti alınmadan sağlanması mümkün değildir. Hatta insanlara bulaşıcı hastalıkların geçmesinin engellenmesinde de, ilk kararı alacak ve hayvanları gerekirse uzunca bir süre karantina altında tutacak, bu süre içinde bakımlarını sağlayacak veteriner hekimlerden ve yeterli personelden oluşacak merkezlerin olması, kanun koyucu tarafından belirtilmiş ancak tanımlar kısmında bu husus unutulmuştur. O nedenle, “müşahade merkezi” kavramının, tanımlar kısmına eklenmesini, uygun görüyoruz. Bu merkezin çalışma esasları, Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikte ayrıntılı olarak belirtilecektir.

Bir varlık, haklarını savunmaya ne denli az muktedirse, bunu onun adına yapmak için üzerimize düşen sorumluluk o denli büyüktür. Bu anlamda onların savunmasız olduğunu düşündüğümüz andan itibaren korunmaları gerekliliği de ortaya çıkar. Bu kanunun hazırlanış gayelerinden en önemlisi hayvanların insanlar tarafından gördükleri eziyetlerin önüne geçebilmek ve zaten var olan haklarını savunurken hayvanlar adına onların sesi olabilmektir. Kanuna hayvan tanımını getirirken hissetme yetisi, kendine ait bir yaşamı ve korunmaya olan ihtiyacını göz önünde bulundurmak gereklidir.

MADDE 4- Bu maddede eksik kalan en önemli cümle, hayvanların yaşam haklarının olmaması ve onlar için en büyük tehlikeyi arz eden ve bu kanun kapsamında da defalarca yaptırımları ile belirlenen, insanların taksirle ya da çoğu zaman bilerek ve isteyerek işledikleri suç unsuru teşkil eden müessir fiillere, maruz kalmalarıdır. Bu kötü niyetli davranışların en başında, insanlar tarafından hayvanların işkence, eziyet ve kötü muamele görmeleri gelmektedir.

Hayvanlar, işkenceye maruz kalsalar da, eziyet görseler de, sakat bırakılsalar da, sadist hareketlere maruz kalsalar da, tecavüz edilip organları parçalansa da, üzerine benzin dökülüp yakılsa da, bütün bunlara rağmen yaşamı bir şekilde her nasılsa devam eden bu hayvanların, yaşam hakları da bir şekilde devam etmektedir. Kanun metninde eksik kalan “yaşam hakkının” bu ek cümle ile tamamlanması gerekir.

1990 yılında, Alman Medeni Kanununun 90. maddesinin son fıkrasında yapılan değişiklikle, hayvanların bir eşya olmadığı, sonradan eklenmiştir. Bir çok kanunumuzun temel aldığı İsviçre ve Alman Medeni Kanunundaki bu değişikliğin, bizim hayvanları koruma yasasına da özellikle derç edilmesi gerekmektedir.

İnsanların yaşayan tüm canlılara karşı, çektikleri acıyı hafifletmek ya da engellemek gibi ahlaki bir yükümlülüğü vardır. Acı çeken bir canlının acısını önemsememek, hiçbir ahlaka sığmaz. Burada söz konusu olan evcil ya da süs hayvanı değil ayırım yapmaksızın bütün hayvanlardır . Bu sebeple kapsam genişletilerek tüm hayvanlar olarak değiştirilmiştir.

Hayvanların haklarının korunması açısından, ülkemizde çalışan bir çok gönüllü, gerçek ve tüzel kişi bulunmaktadır. Bu görevin tamamıyla Devletin kurumlarına ya da idarecilerine bırakılması, beklenemez. Devletin ilgili kurumlarının tek başına böyle ağır bir yükün altından kalkması da beklenemez. Tüm dünyada bu çeşit çalışmalarda, gönüllüler yerel yönetimlerle işbirliği yaparlar. Nitekim kanun koyucu, 5199 sayılı Kanunun 18. maddesinde buna değinmiştir.

Gönüllü kurumlar ve kişiler olmadan tam anlamıyla ne eş güdüm sağlanabilir ne de sorunlar çözümlenebilir. Yerel idari makamlar ile gönüllü gerçek ve tüzel kişilerin işbirliği içinde çalışması, maddi desteğin tam olarak sağlanması, problemlere bilimsel ve akılcı çözümlerin üretilmesi, ne gönüllülerin ne de Devletin tek başına yapabileceği bir iştir. Dolayısıyla, birlikte yapılacak çalışmalar, karşılaşılabilecek sorunların asgariye indirilmesini sağlayacak, kısırlaştırma, aşılama, itlafın önüne geçme gibi durumlarda, gönüllülere, Devlet kurumlarının şart olan tam desteği sağlanacaktır. Nitekim, uygulamada da, bu konuda, gönüllülerle işbirliği sağlayan bölgeler başarılı olmuş, bu konuda önyargılı olan, gönüllülerin desteğini istemeyen ya da sadece Devletin bir şeyler yapmaya çalıştığı ve gönüllülerin çalışmalara yardım etmediği bölgeler, ilerleme kaydedememiştir. Bu maddeye eklenecek bu fıkra, aslında 5199 sayılı Kanunun 18. maddesini teyit eder nitelikte olacak ve kanun içinde uyum sağlayacaktır.

MADDE 5- Yürürlük maddesidir.

MADDE 6- Yürütme maddesidir.

5199 SAYILI HAYVANLARI KORUMA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA İLİŞKİN KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- 24.6.2004 tarih ve 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'nun 1 inci Maddesinde yer alan "sağlamaktır" ibaresi "*sağlamak ve doğal yaşamlarından kaynaklanan ekolojik ve etolojik haklarını güvence altına almaktır.*" şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 2- 5199 sayılı Kanunun 2 inci Maddesinde "yükümlülükleri ile" ibaresinden sonra gelmek üzere "*hayvanlara ve onların doğal yaşam alanlarına karşı işlenen suçlar ve*" ibaresi eklenmiştir.

MADDE 3- 5199 sayılı Kanunun 3 üncü Maddesinin (g) ve (k) bentleri aşağıdaki gibi değiştirilmiştir ve maddeye aşağıdaki bentler eklenmiştir.

"g) *Güçten düşmüş hayvan: Bulaşıcı ve salgın hayvan hastalıkları haricinde, yaşlanma, sakatlanma, yaralanma ve hastalanma gibi çeşitli nedenlerle doğal hareket yeteneğini kaybetmiş bütün hayvanları,*"

"k) *Hayvan bakımevi: Hayvanların aşılama, kısırlaştırma, tedavi ve bakımlarının, rehabilitasyon süresince yapıldığı, beslenme, barınma gibi ihtiyaçlarının sağlandığı, rehabilitasyon merkezini, Bakıma muhtaç, sahihsiz ve güçten düşmüş, doğası dışı agresif ve saldırgan tavırlar gösteren hayvanların rehabilite edildiği ve bu süre içerisinde ihtiyaçlarının karşılandığı merkezi,*"

"p) *İşaretleme: Hayvanların yaşamı ve davranışları üzerine olumsuz etkisi olmayan, Veteriner Hekim kontrolü altında, kulak küpesi, mikroçip (elektronik hücre) gibi materyallerin uygulanmasıyla, hayvanları kimliklendirme ve kayıt altına alma yöntemini,*

r) *Müşahede Merkezi: Veteriner Hekim raporu doğrultusunda, hastalıktan şüpheli ya da hasta hayvanın, geçici süre ile gözetim altında tutulduğu yer,*

s) *Hayvan: Bitkilerden farklı olarak, duygu ve hareket yeteneği olan, hissetme yetisine sahip, kendilerine ait yaşamları olan, korunmaya ihtiyaç duyan canlıların tamamı,*

ş) *Eşitlik ilkesi: Farklı gruplardaki hayvanların, doğalarının gerektirdiği şekilde çıkarlarının aynı derecede önemsenmesini,*

t) *Sahihsiz hayvan: Barınacak yeri olmayan veya sahibinin ya da koruyucusunun ev ve/veya arazisinin sınırları dışında bulunan ve herhangi bir sahip veya koruyucusunun kontrolü ya da doğrudan denetimi altında bulunmayan hayvanları,*

u) *Serbest Veteriner Hekim: 18.3.1954 tarihli ve 6343 sayılı Veteriner yel mil Mesleğinin İcrasına Türk Veteriner Hekimleri Birliği ile Odaların Teşekkül Tarzına ve Göreceği İşlere Dair Kanun uyarınca mesleğini icra eden ve bu Kanunun 5 inci maddesinde sıralanan görev ve yetkileri kullanan ve sermayeden ziyade şahsi mesaiye, ilim veya mesleki bilgiye veya ihtisasa dayanan ve ticari mahiyette olmayan hekimlik hizmetlerini, işverene tâbi olmaksızın şahsi sorumluluk altında kendi nam ve hesabına yapan bu yasanın tatbikinde görevlendirilen, 23/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları*

Kanununa tâbi olmaksızın çalışan, mevzuatlar çerçevesinde mesleğini serbest olarak icra etme yetkisine sahip veteriner hekimi,

ü) Sorumlu Veteriner Hekim: Belediye bakımevlerinde, yasalarla belirlenmiş hizmetleri ve sorumlulukları yerine getirecek olan kamu veteriner hekimini,

v) Yerel Hayvan Koruma Görevlisi: Sahipsiz hayvanların kendi mekânlarında, bulundukları bölge ve mahallerde yaşam sorumluluğunu üstlenen ve il hayvan koruma kurulunca yetkilendirilen gönüllü kişileri,”

MADDE 4- 5199 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin (a) ve (d) bentleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, (b) bendinde yer alan “*Evcil*” ibaresi “*Tüm evcil*” olarak değiştirilmiştir.

“ a) Bütün hayvanlar eşit doğar ve bu Kanun hükümleri çerçevesinde yaşama hakkına ve insanlar tarafından işkence, eziyet ve kötü muamele görmeme hakkına sahiptir.”

“d) Hiçbir maddi kazanç ve menfaat amacı gütmeksizin, sadece insani ve vicdani sorumluluklarla, sahipsiz ve güçten düşmüş hayvanları koruyan, sorumluluğu altına alan veya buna talip olan ve bu Kanunda öngörülen koşulları taşıyan gerçek ve tüzel kişilerin teşviki ve bu kapsamda koruma, barındırma, bakım, aşılama ve kısırlaştırılma gibi faaliyetlerinin desteklenmesi için bölge yerel yönetimi ile eşgüdüm sağlanması esastır.”

MADDE 5- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 6- Bu Kanun Hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

